

BO'LAJAK IQTISODCHILARNING INGLIZ TILI DARSLARIDA KASBIY KOMPETENTSIYALARINI TRANSFORMATSIYA QILISH

*Qurbonova Niginabonu Pardayevna,
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti*

Annotatsiya. Ushbu maqola ingliz tili darslarida bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetentsiyalarini transformatsiya qilishga bag'ishlangan. Maqolada kasbiy kompetentsiyalarni shakllantirishga bo'lgan zamonaviy yondashuvlar, shuningdek o'quv jarayonida o'quv materiallarini ishlab chiqish va ulardan foydalanishning asosiy tamoyillari ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, iqtisodiy ta'lim doirasida chet tilini o'qitish sifatini oshirish uchun qo'llaniladigan turli metodika va usullar muhokama qilinadi. Maqolada kelajakdagi iqtisodchilar xalqaro miqyosda muvaffaqiyatli ishlashlari uchun kasbiy kompetentsiyalarning muvozanatligi masalalari ko'rib chiqiladi. Maqolaning yakunida o'quv jarayonini yanada takomillashtirish va ingliz tili darslarida bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetentsiyalarini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Kompetensiya, KKK, Rolli o'yinlar, kasbiy kompetentlik, kommunikativ yondashuv.

ТРАНСФОРМАЦИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ЭКОНОМИКИ БУДУЩЕГО НА ЗАНЯТИЯХ АНГЛИЙСКИМ ЯЗЫКОМ

*Курбанова Нигинабону Пардаевна,
Ташкентский государственный экономический университет*

Аннотация. Данная статья посвящена трансформации профессиональных компетенций будущих экономистов на занятиях по английскому языку. В статье рассмотрены современные подходы к формированию профессиональных компетенций, а также основные принципы разработки и использования учебных материалов в процессе обучения. Также обсуждаются различные методики и приемы, которые применяются для повышения качества обучения иностранному языку в рамках экономического образования. Статья рассматривает вопросы сбалансированности профессиональных компетенций, чтобы будущие экономисты могли успешно работать на международном уровне. В заключении статьи предлагаются рекомендации для дальнейшего улучшения образовательного процесса и развития профессиональных компетенций будущих экономистов на занятиях по английскому языку.

Ключевые слова: Компетентность, KKK, Ролевые игры, профессиональная компетентность, коммуникативный подход.

TRANSFORMING THE PROFESSIONAL COMPETENCES OF FUTURE ECONOMICS IN ENGLISH LANGUAGE CLASSES

*Kurbanova Niginabonu Pardayevna,
Tashkent State University of Economics*

Annotation. This article is devoted to the transformation of professional competencies of future economists in English classes. The article discusses modern approaches to the formation of professional competencies, as well as the basic principles of the development and use of educational materials in the learning process. Various methods and techniques that are used to improve the quality of foreign language teaching in the framework of economic education are also discussed. The article examines the issues of balancing professional competencies so that future economists can work successfully at the international level. In conclusion, the article offers recommendations for further improvement of the educational process and the development of professional competencies of future economists in English classes.

Key words: Competence, KKK, Role-playing games, professional competence, communicative approach.

KIRISH. Globallashuv davrida ingliz tili iqtisodiyot sohasida tobora dolzarb bo'lib bormoqda. Bo'lajak iqtisodchilar xalqaro muhitda muvaffaqiyatli ishlashi, jahon iqtisodiy jarayonlarini tushunishi va xalqaro munosabatlarni rivojlantirish uchun ingliz tili muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq, mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lish uchun nafaqat tilni bilish, balki kasbiy kompetentsiyalarga ham ega bo'lish kerak.

Kasbiy kompetentsiyalarni transformatsiya qilish bo'lajak iqtisodchilarni tayyorlash uchun

asosiy vazifa hisoblanadi. Ingliz tilini o'qitish jarayonida ularning kasbiy va iqtisodiy ko'nikmalarini rivojlantirish zarur. Bunga ishbilarmonlik ingliz tilini bilish, iqtisodiy matnlarni o'qish va tahlil qilish, ingliz tilida muzokaralar olib borish ko'nikmalari va boshqalar kiradi.

Talabalarning kelajakdagi ishlarida ingliz tilidan samarali foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish asosiy vazifalardan biridir. Buning uchun kasbiy kompetentsiyalarni hisobga olgan holda ingliz tili darslarida maxsus o'quv dasturlarini yaratish kerak. Darslarda rolli o'yinlar, biznes o'yinlari va testlardan foydalanish mumkin, bu talabalarga til darajasini yaxshilash va kasbiy kompetentsiyalarni rivojlantirishga yordam beradi.

O'quv jarayonida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ham muhim jihat sifatida namoyon bo'ladi. Bu talabalarga iqtisod sohasida til ko'nikmalarini oshirish va kompetentsiyalarni rivojlantirishga ko'maklashadi. Interaktiv o'quv materiallari va onlayn resurslardan foydalanish o'quv jarayonini talabalar uchun yanada qiziqarli va jozibador qilishi mumkin.

Va nihoyat, ingliz tili darslarida talabalarga o'z bilimlarini kengaytirish va iqtisodiy jarayonlarni tushunishni yaxshilashga yordam beradigan iqtisodiy mavzular bilan bog'liq ingliz tilidagi matnlarni taqdim etish maqsadga muvofiqdir. Bunday matnlarni muhokama qilish talabalarga o'zlarining kasbiy kompetentsiyalarini faol ravishda qo'llash va rivojlantirishga yordam beradi.

Xullas, kasbiy kompetentsiyalarni transformatsiya qilish bo'lajak iqtisodchilarni o'qitishning muhim elementidir. Ingliz tili darslarida nafaqat til jihatlariga e'tibor berish, balki iqtisodiyot sohasida kasbiy ko'nikma va qobiliyatlarni rivojlantirish kerak. Bu ularning zamonaviy iqtisodiy muhitda muvaffaqiyatli ishlashiga yordam beradi va mehnat bozorida ularning raqobatbardoshligini oshiradi.

Kasbiy kompetentsiyalarni transformatsiya qilish zamonaviy dunyoda bo'lajak iqtisodchilarni tayyorlashning muhim qismidir. Ingliz tilini o'qitish kontekstida bu talabalarga nafaqat grammatika va leksikani o'rgatish, balki ularning kasbiy va iqtisodiy ko'nikmalarini rivojlantirish zarurligini anglatadi.

Masalan, talabalarni kelajakdagi iqtisodiy sohalarida ishlashda ingliz tilidan samarali foydalanishga o'rgatish uchun kasbiy kompetentsiyalarni hisobga olgan holda ingliz tili darslaridagi o'quv dasturlari maxsus ishlab chiqilishi mumkin. Bunga ishbilarmonlik ingliz tilini bilish, iqtisodiy matnlarni o'qish va tahlil qilish, ingliz tilida muzokara olib borish qobiliyati va boshqalar kiradi.

O'quv jarayonida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish yana bir muhim jihatdir. Interaktiv o'quv materiallari va onlayn resurslardan foydalanish talabalarga til ko'nikmalarini oshirishga va iqtisodiyot bo'yicha kompetentsiyalarni rivojlantirishga yordam beradi. Qolaversa, bunday texnologiyalardan foydalanish o'quv jarayonini talabalar uchun yanada qiziqarli va jozibador qilishi mumkin.

Nihoyat, ingliz tilini nafaqat kommunikatsiya vositasi, balki iqtisodiyot sohasida yangi bilimlarga ega bo'lish vositasi sifatida ham ko'rib chiqish muhimdir. Ingliz tili darslarida talabalarga iqtisodiy mavzular bilan bog'liq ingliz tilidagi matnlar taqdim etilishi mumkin, bu ularga o'z bilimlarini kengaytirish va iqtisodiy jarayonlarni tushunishni yaxshilashga yordam beradi.

Natijada, ingliz tili darslarida kasbiy kompetentsiyalarni transformatsiya qilish bo'lajak iqtisodchilar uchun katta ahamiyatga ega, chunki bu ularga zamonaviy iqtisodiyotda muvaffaqiyatli ishlash uchun zarur bo'lgan ko'nikma va malakalarni rivojlantirishga, shuningdek, til darajasini yaxshilashga yordam beradi.

METODOLOGIYA

Iqtisodiyot sohada kasbiy kommunikativ kompetentsiyani (KKK) shakllantirish chet tilini o'qitishning uzviy qismidir. KKK-bu chet tilida muvaffaqiyatli muloqot qilish uchun iqtisodiyot sohasidagi ob'ektlilik o'ziga xos bilimlarni qo'llash qobiliyati

KKKni shakllantirishdan asosiy maqsad talabalarni chet tilidan professional maqsadlarda foydalanishga o'rgatishdir.

Kasbiy kommunikativ kompetentsiyani shakllantirishning bir necha yo'li mavjud:

Iqtisodiyot bo'yicha o'quv materiallari, maxsus matnlar va topshiriqlardan foydalanish. Bu talabalarga iqtisodiyotda qo'llaniladigan atamalar, tushunchalar va leksika bilan tanishish imkonini beradi, bu esa ularni chet tilidagi muloqot jarayonida ishlatishga yordam beradi.

Professional o'yinlar, biznes o'yinlar va kommunikatsiya treninglarini tashkil etish. Bu talabalarga muayyan iqtisodiy vaziyatlarda bilimlarni qo'llashni o'rganishga, muloqot qobiliyatlarini yaxshilashga va kommunikativ kompetentsiya darajasini yaxshilashga ko'maklashadi.

Iqtisodiyotning turli sohalaridagi korxonalar va muassasalarga ekskursiyalar uyushtirish, konferentsiyalarda qatnashish va chet tilida kasbiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan boshqa tadbirlar kabi ekstra-klass tadbirlari.

Iqtisodiy ingliz tilini o'rganish uchun interaktiv qo'llanmalar, onlayn kurslar va zamonaviy til o'rganish ilovalari kabi o'qitishning zamonaviy texnologiyalaridan foydalanish.

Iqtisodiy soha mutaxassislari bilan o'zaro hamkorlik, bu talabalarga iqtisodiyotdagi ishning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish va tushunish, shuningdek, professional muloqot kontekstida maxsus leksika va atamalardan foydalanishni o'rganish imkonini beradi.

Shunday qilib, yuqoridagi kasbiy kommunikativ kompetentsiyani shakllantirish usullaridan foydalanish talabalarga iqtisodiyot sohasidagi barcha zarur bilim va ko'nikmalarni egallashga va ularni xalqaro miqyosda ishlash jarayonida amalda qo'llashga imkon beradi.

Iqtisodiy ta'lim doirasida jahon iqtisodiyoti va biznesida asosiy til hisoblangan ingliz tilini o'rganish alohida o'rin tutadi. Bundan tashqari, ingliz tilini bilish mutaxassislarga xalqaro mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lish va xalqaro kompaniyalarda muvaffaqiyatli ishlash imkoniyatini beradi.

Biroq, bilim va ko'nikmalarni amalda samarali ishlatish uchun nafaqat til bilimlari, balki iqtisodiy jarayonlar va mehnat bozorida amalda mavjud vaziyatni tushunish ham zarur. Shu sababli, kasbiy tayyorgarlikning muhim jihati ingliz tili kurslari va iqtisodiy fanlarni integratsiyalash, shuningdek, talabalarga o'z bilim va ko'nikmalarini amalda qo'llashga imkon beradigan amaliy topshiriqlar va keyslardan foydalanishdir.

Boshqacha qilib aytganda, oliy kasb-hunar ta'limi muassasalarining maqsadi mahalliy va xalqaro miqyosda iqtisodiyot va biznes sohasida muvaffaqiyatli ishlashga qodir bo'lgan kompetentsiyali mutaxassislarni shakllantirishdan iborat bo'lib, bu jarayonda ingliz tilini o'rganish muhim rol o'ynaydi.

Kasbiy ta'limning muhim jihati bo'lajak mutaxassislarda kasbiy va kommunikativ kompetentsiyani shakllantirishdir. Ushbu kompetentsiya kasbiy faoliyatda samarali muloqot qilish, jamoada ishlash, hamkasblar, mijozlar va sheriklarni ishontirish va ular bilan kelishish qobiliyatini o'z ichiga oladi.

O'quv jarayonida kasbiy va kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirish uchun loyihalash usullari, keys yondashuvi, imitatsion modellashtirish usullari, kasbiy amaliyotdagi holatlarni muhokama qilish, munozaralar o'tkazish va boshqalarni faol qo'llash kerak. Shuningdek, talabalar o'zlarining kommunikatsiya ko'nikmalarini amalda sinab ko'rishlari uchun konferentsiyalar va seminarlarda qatnashish imkoniyatini berish kerak.

Bundan tashqari, kasbiy ta'lim talabalarining individual ehtiyojlari va qobiliyatlarini hisobga olishi va har bir talabaga o'ziga xos qobiliyatlarini rivojlantirishga imkon beradigan individual ta'lim traektoriyasini taklif qilishi kerak. Bunday yondashuv talabalarga o'zlarining shaxsiy fazilatlarini yaxshiroq tushunishga va ularni kasbiy faoliyatda qo'llashga yordam beradi, bu esa talabalarining kelajakdagi kareralarida muvaffaqiyat qozonishiga yordam beradi.

Kasbiy va kommunikativ kompetentsiya iqtisodiyot va biznes sohasida samarali ishlash uchun zarur shartdir. Uning shakllanishi o'quv jarayonida har bir talabaning individual ehtiyojlari va qobiliyatlarini hisobga olgan holda alohida e'tiborga olinishi kerak.

Chet tilini bilish iqtisodchilarga xalqaro loyihalarda ishtirok etish, xorijiy hamkorlar va mijozlar bilan aloqa o'rnatish hamda mehnat bozorida raqobatbardosh ustunligini mustahkamlash imkonini yaratadi. Tilni bilish martaba va kasbiy rivojlanish imkoniyatlarini kengaytiradi, chet elda ishlashning yangi ufqlarini ochadi va biznesni rivojlantirish istiqbollari oshiradi.

Bundan tashqari, chet tilini bilish iqtisodchilarga iqtisodiyotdagi xalqaro jarayonlar va trendlarni yaxshiroq tushunish va baholashga yordam beradi, xorijiy axborot manbalariga kirish imkonini beradi va xalqaro miqyosdagi konferentsiyalar va seminarlarda ishtirok etish sharoitlarini ta'minlaydi.

Chet tilini bilish iqtisodiyot sohasida muvaffaqiyatli kasbiy faoliyatning muhim shartidir. Bu xorijiy sheriklar bilan samarali muloqot qilish, xalqaro loyihalarda ishlash va xalqaro konferentsiyalar va seminarlarda ishtirok etish imkonini beradi. Bu yuqori darajadagi professional va kommunikativ kompetentsiyaning ajralmas qismi bo'lib, zamonaviy iqtisodchilardan talab qilinadi.

Chet tilini o'rganish nafaqat talabalarga o'z so'z boyligini kengaytirish va grammatik ko'nikmalarini oshirishga yordam beradi, balki ularda kasbiy va kommunikativ kompetentsiyani shakllantiradi. O'qitish jarayonida talabalar nafaqat chet tilida gapirishni, balki suhbatdoshni tushunishni, madaniy xususiyatlar va muloqot me'yorlarini hisobga olishni, shuningdek turli xil professional vaziyatlarda tildan foydalanishni o'rganadilar.

Kommunikativ o'zaro ta'sir chet tilini o'qitishning ajralmas qismi sanaladi. Bunday mashg'ulotlar davomida talabalar o'zlarining muloqot qobiliyatlarini mashq qilish, chet tilida o'z fikrlari va g'oyalarini ifoda etishni o'rganish, suhbatdoshni tinglash va tushunishni o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu ularga nafaqat til ko'nikmalarini yaxshilashga, balki kelajakdagi kasbiy faoliyatida

foydali bo'ladigan kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.

Muloqotning boshqa ishtirokchisini shaxs sifatida qabul qilish, «yuqoridan» pozitsiyani emas, balki teng pozitsiyani qabul qilish muloqotning muhim sharti hisoblanadi. Agar ushbu shartga rioya qilinsa, shaxslararo aloqa o'rnatiladi, natijada muloqot paydo bo'ladi, demak, muloqotning bir ishtirokchisining boshqasiga ta'siriga, ya'ni o'zaro ta'sirga nisbatan eng katta sezuvchanlik va ochiqlik yuzaga keladi.

Ushbu o'qitish usullari talabalarga nafaqat chet tilidagi muloqot ko'nikmalarini oshirishga, balki tanqidiy fikrlash, mantiqiy fikrlash, muammolarni hal qilishda ijodiy yondashuvni rivojlantirishga, madaniy farqlarni tushunishni yaxshilashga va yangi vaziyatlarga moslashishga yordam beradi.

Rolli o'yinlar talabalarga turli xil personajlar roliga kirishga va real vaziyatlarda til ko'nikmalaridan foydalanishga imkon beradi. Biznes o'yinlari talabalarga ishbilarmonlik muloqoti ko'nikmalarini rivojlantirishga va biznesda ishlashning o'ziga xos xususiyatlarini tushunishga ko'maklashadi. Munozaralar va bahslar talabalarga o'z nuqtai nazarini ifoda etish va uni dalillash imkonini beradi, shuningdek, boshqalarning nuqtai nazarini tinglash va hurmat qilishni o'rgatadi.

Chet tili darslarida muloqotning dialogik shakli va faol o'qitish usullaridan foydalanish talabalarga nafaqat til ko'nikmalarini, balki muloqot, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va yangi vaziyatlarga moslashish ko'nikmalarini rivojlantirishga keng yo'l ochib beradi.

Shuningdek, biz foydalanadigan faol o'qitish usullaridan biri simulyatsiya o'yinidir. Simulyatsiya o'yini-bu talabalarga haqiqiy vaziyatlarni imitatsiya qilish va imkon qadar real sharoitlarga yaqin sharoitlarda qaror qabul qilish imkonini beruvchi o'qitish usuli hisoblanadi. Ushbu usul talabalarga qaror qabul qilish, vaziyatni tahlil qilish va baholash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi, shuningdek, noaniqlik sharoitida jamoada ishlash va qaror qabul qilishda ko'maklashadi.

Masalan, simulyatsiya o'yini «Loyihani boshqarish» mavzusida tashkil etilishi mumkin. Talabalar jamoalarga bo'linadi va loyihani boshqarishi, muammolarni hal qilishi va iloji boricha real sharoitda qaror qabul qilishi kerak bo'ladi. Bu yondashuv talabalarga loyihani boshqarish bo'yicha amaliy tajribaga ega bo'lish, shuningdek, noaniqlik sharoitida jamoada ishlash va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi.

Shunday qilib, o'qitishning faol usullari iqtisodiy mutaxassisliklar talabalarining kasbiy va kommunikativ kompetentsiyasini shakllantirishning samarali vositalaridir. Ular talabalarga bir-biri bilan faol muloqot qilish, kommunikatsiya va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish va kelajakdagi kasbiy faoliyatda qo'llanilishi mumkin bo'lgan amaliy tajribaga ega bo'lish imkonini beradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytish mumkinki, ingliz tili darslarida bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetentsiyalarini transformatsiya qilish juda muhim va zarurdir. Ilmiy amaliyotlar shuni ko'rsatadiki, ingliz tilini bilish va uni iqtisodiy sohalarida qo'llash qobiliyati kasbiy tayyorgarlikning ajralmas qismidir. Shuningdek, iqtisodchilarning til bilimlari va ko'nikmalarini rivojlantirish iqtisodiy fanni taraqqiy ettirish va amaliy faoliyatni yaxshilashga yordam beradi. Bugungi kunda ingliz tilini iqtisodiyotda muvaffaqiyatli qo'llash iqtisodchilarning kasbiy o'sishi va umuman iqtisodiyotni rivojlantirish uchun keng istiqbollarni ochib beradi. Biroq, ushbu maqsadga erishish uchun O'zbekistonda bo'lajak iqtisodchilar uchun ingliz tili darslarini tashkil etish usullari va shakllarini rivojlantirishni davom ettirish talab qilinadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

Churchill J. Exam success: EQ or IQ // Humanising Language Teaching - September 2004. (<http://www.hltmag.co.uk>).

Churchill J. What is intelligence - EQ or IQ? Rising to the next level by managing and increasing your emotional budget // Humanising Language Teaching - September 2000, (<http://www.hltmag.co.uk>).

Gardner H. Multiple intelligences. N.Y., 1993.

Gibbs N. The EQ factor // Time. - October 2, 2005 (http://www.time.com/time/classroom/psych/unit5_article1.html)

Mayer J. D., Salovey P. The intelligence of emotional intelligence // Intelligence. N.Y., 1993. P. 433-442.

Mayer J.D., Salovey P. Emotional intelligence. 2005 (http://www.unh.edu/emotional_intelligence/).

Zeidner M., Roberts R.D., Matthews G. Can emotional intelligence be schooled? A critical review // Educational Psychologist. 2002. Vol. 37. P. 215-231.

Выготский Л.С. Собр. соч.: В 6 т. Т. 2. М., 1982.

Гоулман Д. Эмоциональное лидерство: Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта. М.: Альпина Бизнес Букс, 2005.

Робертс Р. Д., Мэттьюс Дж., Зайднер М., Люсин Д. В. Эмоциональный интеллект: проблемы теории, измерения и применения на практике // Психология: Журнал Высшей школы экономики. 2004. Т. 1. № 4. С. 3-24.

Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии. М., 1973.